

PARTIE POLITYCZNE W POLSCE. SYSTEM PARTYJNY

mgr Kinga Drewniowska

PARTIE POLITYCZNE

Art. 11 Konstytucji RP

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia **wolność tworzenia i działania partii politycznych**. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości **obywateli polskich** w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.
2. Finansowanie partii politycznych jest **jawne**.

Art. 13 Konstytucji RP

Zakazane jest istnienie **partii politycznych** i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do **totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu**, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza **nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa** albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa.

PARTIE POLITYCZNE

art. 1 ustawy o partiach politycznych

1. Partia polityczna jest **dobrowolną organizacją, występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej.**
2. Partia polityczna może korzystać z praw wynikających z ustaw **po uzyskaniu wpisu do ewidencji partii politycznych.**

Podstawowe cechy partii politycznej:

- posiadanie struktury organizacyjnej
- dobrowolne członkostwo
- program działania
- dążenie do zdobycia władzy państwowej

KLASYFIKACJA PARTII POLITYCZNYCH

Według kryterium programowego:

- **partie rewolucyjne** → ich program formułuje radykalną zmianę istniejącego ustroju państwowego
- **partie reformistyczne** → ich program określa niezbędne formy istniejącego ustroju państwowego
- **partie konserwatywne (zachowawcze)** → ich program zakłada zachowanie zasadniczo niezmiennych stosunków społecznych i politycznych, a nawet powrót do niektórych sprawdzonych dawnych rozwiązań
- **partie reakcyjne** → dążą do przywrócenia dawnego ustroju państwowego lub akceptując ustrój istniejący dążą do regresu w poszczególnych dziedzinach życia społecznego

Według kryterium wpływu partii politycznych na podejmowanie i realizację zadań państwowych:

- **partie rządzące**
- **partie opozycyjne**

PARTIE POLITYCZNE W POLSCE

- członkami partii politycznych mogą być tylko **obywatele polscy, którzy ukończyli 18 lat**
- partię polityczną zgłasza się do **ewidencji partii politycznych**, prowadzonej przez **Sąd Okręgowy w Warszawie** (dalej „sąd”)
- do zgłoszenia partii politycznej należy dołączyć **statut partii politycznej** oraz wykaz osób popierających zgłoszenie zawierający **co najmniej 1.000 obywateli polskich, którzy ukończyli 18 lat i mają pełną zdolność do czynności prawnych**
- sąd dokonuje wpisu partii politycznej do ewidencji **niezwłocznie**, jeżeli zgłoszenie jest zgodne z przepisami prawa (przez wpis należy rozumieć również zmianę oraz wykreślenie wpisu)
- sprawy o wpis do ewidencji sąd rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym (możliwe jest jednak wyznaczenie rozprawy)
- sąd wydaje orzeczenie w formie **POSTANOWIENIA**
- partia polityczna nabywa osobowość prawną z **chwilą wpisania do ewidencji**
- w razie powstania wątpliwości co do zgodności z Konstytucją RP celów lub zasad działania partii politycznej określonych w statucie, Sąd Okręgowy w Warszawie postanawia o zawieszeniu postępowania rejestracyjnego i występuje do **Trybunału Konstytucyjnego** z pytaniem w sprawie zgodności statut partii z Konstytucją RP

PARTIE POLITYCZNE

art. 9 ustawy o partiach politycznych

1. **Statut partii politycznej** określa jej cele, strukturę i zasady działania, a w szczególności:
  - 1) nazwę, skrót nazwy i siedzibę partii,
  - 2) sposób nabywania i utraty członkostwa,
  - 3) prawa i obowiązki członków,
  - 4) organy partii, w tym organy reprezentujące partię na zewnątrz oraz uprawnione do zaciągania zobowiązań majątkowych, ich kompetencje oraz czas trwania ich kadencji,
  - 5) tryb dokonywania wyborów organów partii i uzupełniania składów tych organów,
  - 6) sposób zaciągania zobowiązań majątkowych, uzyskiwania środków finansowych oraz tryb sporządzania i zatwierdzenia informacji o działalności finansowej partii,
  - 7) zasady tworzenia i znoszenia terenowych jednostek organizacyjnych partii,
  - 8) zasady dokonywania zmian statutu,
  - 9) sposób rozwiązania się partii oraz tryb połączenia z inną partią lub innymi partiami.
2. Statut partii politycznej uchwała zgromadzenie ogólne członków partii lub zgromadzenie ich demokratycznie wybranych przedstawicieli.

FINANSE I FINANSOWANIE PARTII POLITYCZNYCH

art. 24 ustawy o partiach politycznych

1. Majątek partii politycznej powstaje ze **składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, z dochodów z majątku** oraz z określonych ustawami **dotacji i subwencji**.
2. Majątek partii politycznej może być przeznaczony tylko na cele statutowe lub charytatywne.
3. **Partia polityczna nie może prowadzić działalności gospodarczej.**
4. Partia polityczna może pozyskiwać dochody z majątku pochodzące jedynie:
  - 1) z oprocentowania środków zgromadzonych na rachunkach bankowych i lokatach;
  - 2) z obrotu obligacjami Skarbu Państwa i bonami skarbowymi Skarbu Państwa;
  - 3) ze zbycia należących do niej składników majątkowych;
  - 4) z działalności, o której mowa w art. 27.
5. Partia polityczna może używać posiadane przez siebie nieruchomości i lokale jedynie na biura poselskie, senatorskie oraz biura radnych gminy, powiatu albo województwa.
6. **Partia polityczna nie może prowadzić zbiórek publicznych.**
7. Partia polityczna może zaciągać kredyty bankowe na cele statutowe.

FINANSE I FINANSOWANIE PARTII POLITYCZNYCH

art. 28 ustawy o partiach politycznych

1. Partia polityczna, która:

- 1) w wyborach do Sejmu samodzielnie tworząc komitet wyborczy otrzymała w skali kraju **co najmniej 3% ważnie oddanych głosów** na jej okręgowe listy kandydatów na posłów albo
- 2) w wyborach do Sejmu weszła w skład koalicji wyborczej, której okręgowe listy kandydatów na posłów otrzymały w skali kraju **co najmniej 6% ważnie oddanych głosów**,

ma prawo do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu, w trybie i na zasadach określonych w niniejszej ustawie, **subwencji z budżetu państwa na działalność statutową**, zwanej dalej „subwencją”.

2. Subwencja przysługująca koalicji wyborczej partii politycznych dzielona jest na rzecz partii wchodzących w jej skład **w proporcjach określonych w umowie zawiązującej koalicję wyborczą**. Proporcje określone w tej umowie nie mogą być zmienione.

3. Umowa zawiązująca koalicję wyborczą przedkładana jest do rejestracji **Państwowej Komisji Wyborczej** pod rygorem nieważności.

FINANSE I FINANSOWANIE PARTII POLITYCZNYCH

art. 34 ustawy o partiach politycznych

1. Partie polityczne sporządzają coroczną informację finansową o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach, zwaną dalej „informacją”.
2. Partie polityczne składają informację za rok kalendarzowy Państwowej Komisji Wyborczej w terminie **do 31 marca następnego roku**.

(...)

4. Informacja składana jest wraz z załączonym sprawozdaniem **biegłego rewidenta**, którego wybiera Państwowa Komisja Wyborcza. Koszty sporządzenia sprawozdania przez biegłego rewidenta pokrywane są przez Krajowe Biuro Wyborcze.

(...)

5. Informację Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w terminie 14 dni od dnia złożenia jej Państwowej Komisji Wyborczej.

FINANSE I FINANSOWANIE PARTII POLITYCZNYCH

art. 34a ustawy o partiach politycznych

1. Państwowa Komisja Wyborcza w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia informacji:
  - 1) przyjmuje informację bez zastrzeżeń;
  - 2) przyjmuje informację ze wskazaniem uchybień;
  - 3) odrzuca informację.
- 1a. Odrzucenie informacji następuje w razie stwierdzenia wykorzystania przez partię polityczną środków z otrzymanej subwencji na cele niezwiązane z działalnością statutową.
2. W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości lub rzetelności informacji Państwowa Komisja Wyborcza może zwrócić się do danej partii politycznej o usunięcie wad informacji lub o udzielenie wyjaśnień w określonym terminie.
3. Państwowa Komisja Wyborcza, badając informację, może zlecać sporządzanie ekspertyz lub opinii.
4. Organy administracji publicznej udzielają Państwowej Komisji Wyborczej, na jej żądanie, pomocy niezbędnej w badaniu informacji.

FINANSE I FINANSOWANIE PARTII POLITYCZNYCH

art. 34b ustawy o partiach politycznych

1. W przypadku odrzucenia informacji przez Państwową Komisję Wyborczą partia polityczna ma prawo, w **terminie 7 dni** od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu informacji, wnieść do **Sądu Najwyższego, skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia informacji.**
2. Rozpatrzenie skargi przez Sąd Najwyższy następuje w **składzie 7 sędziów.** Do rozpatrzenia skargi stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.
3. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę i wydaje w tej sprawie orzeczenie **w terminie 60 dni od dnia doręczenia skargi.** Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.
4. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę, o której mowa w ust. 1 za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wydaje postanowienie o przyjęciu informacji.

SYSTEM PARTYJNY

SYSTEM PARTYJNY – układ wszystkich partii politycznych a także organizacji quasi-politycznych w danym państwie.

- **system monopartyjny** → istnieje w nim jedna partia sprawująca władzę (z punktu widzenia definicji systemu partyjnego implikującej istnienie przynajmniej dwóch elementów systemu, tj. partii politycznych, można wątpić, czy w tym przypadku można w ogóle mówić o systemie partyjnym)
- **system partii hegemonicznej** → w systemie istnieje więcej niż jedna partia, ale tylko jedna partia (hegemoniczna) ma decydujący wpływ na władzę państwową
- **system partii dominującej** → tylko jedna partia jest zdolna do samodzielnego wygrania wyborów i utworzenia rządu popieranego przez większość parlamentarną; pozostałe partie posiadają nieliczną reprezentację lub jej w ogóle nie mają
- **system dwupartyjny** → bez względu na liczbę legalnie działających partii w danym państwie, tylko jedna z dwóch głównych partii może samodzielnie wygrać wybory i utworzyć rząd mający poparcie większości parlamentarnej
- **system wielopartyjny** → więcej niż dwie partie mają szansę wygrania wyborów i utworzenia rządu popieranego przez większość parlamentarną; cechą tego systemu jest brak partii uzyskujących stałą przewagę w wyborach

KAZUS NR 1

Partia polityczna o nazwie Polskie Stronnictwo Komunistyczne wystąpiła ze zgłoszeniem do Sądu Okręgowego w Warszawie w celu uzyskania wpisu do ewidencji partii politycznych. Partia przedłożyła Sądowi statut, w którym zadeklarowała, że jednym z jej celów jest obalenie obecnego ustroju konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto, w myśl statutu, partia będzie dążyć w tym celu do przeprowadzenia zamachu stanu i przejęcia władzy w drodze przewrotu politycznego. Sąd Okręgowy powziął wątpliwość co do dopuszczalności używania w samej nazwie partii politycznej przymiotnika „komunistyczny”, a także odnośnie konstytucyjności deklarowanych w statucie celów partii.

1. Co powinien zrobić Sąd Okręgowy w Warszawie? Wskaż podstawę prawną.
2. Jaki organ państwa jest uprawniony do zbadania zgodności celów partii politycznych z Konstytucją RP? Wskaż podstawę prawną.
3. Czy istnieją merytoryczne podstawy do uznania, że cele Polskiego Stronnictwa Komunistycznego naruszają przepisy Konstytucji RP?

KAZUS NR 2

Dnia 20 lutego 2018 r. partia polityczna ABC, która od początku kadencji zasiada w parlamencie, złożyła do Państwowej Komisji Wyborczej coroczną informację finansową o otrzymanej subwencji za poprzedni rok kalendarzowy. Po 5 miesiącach od złożenia informacji finansowej o otrzymanej subwencji Państwowa Komisja Wyborcza odrzuciła informację partii ABC, wskazując wiele uchybień i nieprawidłowości.

1. Jaki procent ważnie oddanych głosów musi otrzymać partia w wyborach do Sejmu, aby uzyskać prawo do otrzymywania subwencji? Jakiego procentu ważnie oddanych głosów do Sejmu potrzebuje koalicja wyborcza, aby uzyskać prawo do otrzymywania subwencji?
2. Na jaki okres przyznawana jest subwencja?
3. Czy partia polityczna ABC dochowała terminu na złożenie corocznej informacji finansowej o otrzymanej subwencji?
4. W jakim terminie i jakie decyzje może podjąć Państwowa Komisja Wyborcza w zakresie informacji finansowej o otrzymanej subwencji?
5. Czy partii ABC przysługuje jakiś środek odwoławczy od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu informacji finansowej? Jeżeli tak, to jaki?

LOBBING

Art. 2 ustawy o działalności lobbinglej w procesie stanowienia prawa

1. W rozumieniu ustawy **działalnością lobbinglej** jest każde działanie prowadzone metodami prawnie dozwolonymi zmierzające do wywarcia wpływu na organy władzy publicznej w procesie stanowienia prawa.
2. W rozumieniu ustawy **zawodową działalnością lobbinglej** jest zarobkowa działalność lobbinglej prowadzona na rzecz osób trzecich w celu uwzględnienia w procesie stanowienia prawa interesów tych osób.
3. Zawodowa działalność lobbinglej może być wykonywana przez przedsiębiorcę albo osobę fizyczną niebędącą przedsiębiorcą na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Art. 10 ustawy o działalności lobbinglej w procesie stanowienia prawa

1. Tworzy się **rejestr podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbinglej**, zwany dalej „rejestrem”.
- (...)
4. **Rejestr jest jawny.**
5. Informacje zawarte w rejestrze podlegają udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej, z wyjątkiem adresów osób fizycznych.

LOBBING

Art. 12 ustawy o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa

Zawodowa działalność lobbingsowa może być wykonywana po uzyskaniu wpisu do rejestru.

Art. 16 ustawy o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa

1. Organy władzy publicznej są obowiązane niezwłocznie udostępnić w Biuletynie Informacji Publicznej informacje o działaniach podejmowanych wobec nich przez podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingsową, wraz ze wskazaniem oczekiwanego przez te podmioty sposobu rozstrzygnięcia.
2. (...)

Art. 19 ustawy o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa

1. Podmiot, który wykonuje czynności wchodzące w zakres zawodowej działalności lobbingsowej bez wpisu do rejestru, podlega **karze pieniężnej w wysokości od 3.000 zł do 50.000 zł.**
2. Karę, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze **decyzji administracyjnej minister właściwy do spraw administracji publicznej.**
3. (...)
4. Karę pieniężną można nakładać wielokrotnie, jeżeli czynności z zakresu zawodowej działalności lobbingsowej są kontynuowane bez wpisu do rejestru.

Opracowano na podstawie:

- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016
- M. Granat, Z. Zubik (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy i ćwiczenia*, Warszawa 2012